

Kam: Raseinių savivaldybės visuomenės sveikatos biuro direktorei

Rasai Simonavičienei

Data: 2022-12-15

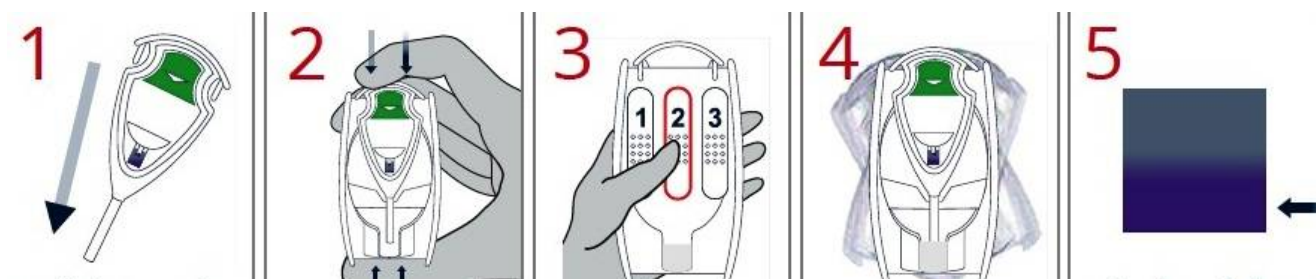
Tyrimų ataskaita

1. Įvadas

Narkotinių medžiagų pėdsakų patikrinimas buvo atliktas 11-iose Raseinių savivaldybės mokymo įstaigose š. m. gruodžio 15 d. Tyrimas buvo atliekamas, naudojant vienkartinius narkotinių medžiagų aptikimo testus iDenta (Izraelis), kuriais aplinkoje galima aptikti heroiną, amfetaminą, metaamfetaminą, ekstazę, ketaminą, metadoną, PCP, PMA, DMT ir kitus sintetinės kilmės narkotikus (iš viso 21 narkotinė medžiaga), o taip pat augalinės kilmės narkotikus: kanapes (marihuana/hašišas). Tyrimų eigą stebėjo mokymo įstaigų atstovai. Patikrinimo rezultatai buvo fiksuoti.

Tokios narkotinės medžiagos kaip susmulkintos kanapių dalys, heroinas, kokainas, amfetaminas, metamfetamino milteliai, pagal kilmę ir formą, išorės požymius yra birios, našios, lengvai paskleidžiamos aplinkoje, todėl šių medžiagų mikrodalelės gali patekti ant įvairių objektų paviršių.

2. NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ TESTŲ VEIKIMO PRINCIPAS

Paimkite mėginį antgalio pagalba arba perbraukite per paviršių

Įdėkite antgalį į korpusą ir tvirtai uždarykite

Paspauskite kapsulę su cheminiais reagentais užpakalinėje korpuso pusėje

Plakite 2-3 sekundes, kad prasidėtų reakcija

Spalvos pakitimas byloja apie 99% esančių narkotinių medžiagų buvimą

BENDRAS NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ APTIKIMO TESTAS:

Testas identifikuoja **21 narkotiką**, tokių kaip: rudas heroinas, amfetaminai, ekstazė ir naujos kartos narkotikus, kurie parduodami kaip vonios druska, augalinis maistas arba pažangūs chemikalai. Tiria medžiagas ir pėdsakus ant bet kokių įtariamų paviršių.

Reagento spalvos pakitimas į rausvą-violetinę

spalvą, byloja apie pagrindinių alkaloidų buvimą.

Jeigu reakcijos spalva žalia arba melsvai žalia, tai rodo Kreko/Kokaino buvimą

Jeigu spalva nepasikeitė, reiškia, kad žemiau išvardintos narkotinės medžiagos neaptiktos:

White Heroin, Methamphetamine, Amphetamine (powder), Ecstasy/MDMA, Methadone, Ketamine, PCP, PMA, DMT, MDPV, Mephedrone, PMMA, mCPP, MPA, Buphedrone, MDPBP, Cathinone, MethCathinone, Methylone, Cocaine/Crack.

MARIHUANOS/HAŠIŠO APTIKIMO TESTAS:

Raudonos spalvos atsiradimas byloja apie Marihuanos/Hašišo aptikimą

Jeigu raudonos spalvos neatsiranda ir skystis tampa oranžinis, tai reiškia, kad nei marihuana, nei hašišas neaptikti

Testas identifikuoja **Marihuanos/Hašišo buvimą**. Tiria medžiagas ir pėdsakus ant bet kokių įtariamų paviršių.

3. Atliktų tyrimų įvertinimas

Iš viso buvo atlikta 110 testų. Iš tyrime dalyvavusių 11 mokyklų, 6-iose aptikti sintetinių medžiagų ir/ar marihuanos pėdsakai.

Narkotinių medžiagų kiekio koncentracija buvo nustatoma pagal dešimtbalės sistemos

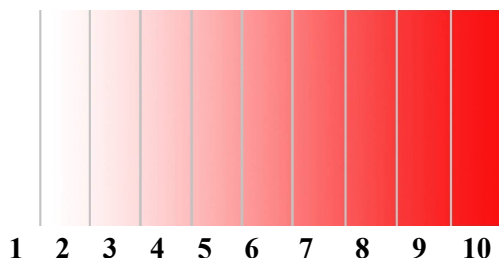
metodiką: Narkotinių medžiagų kiekio nustatymui aplinkoje naudojama spalvų intensyvumo skalė nuo 0 iki 10 (kur 0 – narkotinių medžiagų nebuvimas/neaptikimas).

Tonas (atspalvis) – tam tikro kiekio narkotinių medžiagų lygis.

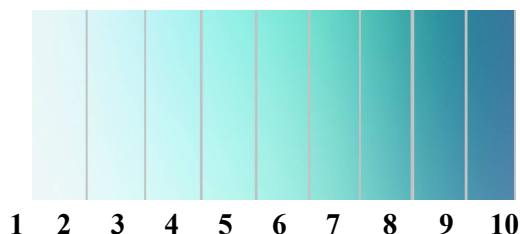
Spalvų nustatymui naudojama vizualaus palyginimo su gauta spalva metodika.

Įvertinti testą būtina dienos šviesoje ir iškart po to, kai atidarote kapsules, kaip aprašyta testavimo instrukcijoje.

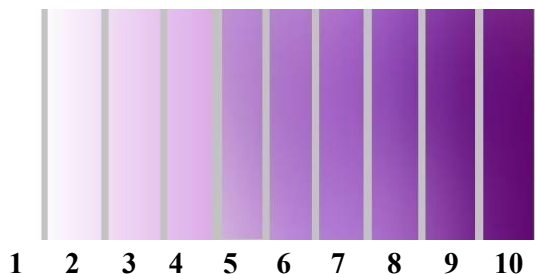
Marihuanos/Hašišo įvertinimo lentelė:

Kokaino/Kreko įvertinimo lentelė:

Rudo heroino/pagrindinių alkaloidų (baltas heroinas, metamfetaminas, amfetaminas, ekstazis, metadonas, ketaminas, PCP, PMA, DMT, MDPV, mefedronas, PMMA, mCPP, MPA, bufedronas, MDPBP, Cathinone, MethCathinone, Methylone) **įvertinimo lentelė:**

Žemiau pateiktas mokyklų sąrašas, kur buvo aptikti narkotinių medžiagų pėdsakai:

Nr.	Mokyklos pavadinimas	Testo rezultatas	Pastabos
1	Raseinių r. Ariogalos gimnazija	Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (1-2 balai)	Sporto salės mergaičių ir berniukų persirengimo kambariai
		Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (2-3 balai)	Informatikos kabinetas 306 kab.
2	Raseinių raj. Betygalos Maironio gimnazija	Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (1-2 balai)	Įėjimo durys, koridorių turėklai, spintelės, palangės, kėdės, suolai, spintelės
3	Raseinių Viktoro Petkaus progimnazija	Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (2-3 balai)	Vaikinų tualetai
		Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (2-3 balai)	Informatikos kabinetas 1, 2
4	Prezidento Jono Žemaičio gimnazija	Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (4-5 balai)	Vaikinų tualetai
5	VŠĮ Raseinių technologijos ir verslo mokykla	Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (2-3 balai)	Įėjimo durys, koridorių turėklai, spintelės, palangės, kėdės, suolai, spintelės
		Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (2-3 balai)	Sporto salės mergaičių ir berniukų persirengimo kambariai
		Marihuanos pėdsakai (5-6 balai)	Vaikinų tualetai
6	Raseinių raj. Viduklės Simono Stanevičiaus gimnazija	Sintetinių medžiagų pėdsakai – kokainas/krekas (6-7 balai)	Informatikos kabinetas

Žemiau išvardintose mokyklose narkotinių medžiagų pėdsakų nerasta:

Nr.	Mokyklos pavadinimas
1	Raseinių raj. Girkalnio pagrindinė mokykla
2	Raseinių specialioji mokykla
3	Raseinių Šaltinio progimnazija
4	Raseinių raj. Nemakščių Martyno Mažvydo gimnazija
5	Raseinių raj. Šiluvos gimnazija

Minėtiems mėginiams paimti dažniausiai parenkamos įėjimo durų rankenos, vaikinių ir merginų tualetų rankenos, palangės ir šviesos jungikliai, koridoriaus turėklai, palangės ir kitos vietos, kur dažniausiai susirenka mokiniai, informatikos kabinete esantys suolų paviršiai, kompiuterių klaviatūros paviršiai, sporto salės persirengimo vaikinių ir merginų kambariuose esantys suolai, drabužių pakabos.

Kai tiriama aplinka, o ne patys mokiniai, tokie tyrimai gali parodyti, kad tam tikroje aplinkoje (ant durų rankenų, suolų, tualetuose) yra narkotinių medžiagų pėdsakų, bet tai dar nereiškia, jog mokiniai vartoja narkotines medžiagas mokymo įstaigos patalpose, kadangi šios narkotinės dalelės gali būti atneštos iš visuomeninio transporto ar pan., o taip pat tai gali reikšti, kad įstaigos patalpose lankosi asmenys, turintys kontaktą su tokiais medžiagomis.

4. Rekomenduojami veiksmai po aplinkos testavimo

- 4.1 Su aplinkos testavimo rezultatais supažindinti mokyklos Tarybą, mokyklos bendruomenę (mokytojus, tėvus, mokinius);
- 4.2. Organizuoti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencines priemones;
- 4.3. Organizuoti psichologinę pagalbą mokiniams;
- 4.4. Informuoti apie nustatytas mokyklos aplinkoje medžiagas teisėsaugos institucijas;
- 4.5. Atlikti detalesnį mokyklos aplinkos testavimą.

Svarbu pažymėti, kad atliekamas aplinkos testavimas parodo ne narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimo faktą, o narkotinių ar psichotropinių medžiagų pėdsakų aptikimą mokyklų patalpose.

ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ VAIDMUO, VYKDANT PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO ANKSTYVAJĄ INTERVENCIJĄ

Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, plinta elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas, piktnaudžiavimas. Psichiką veikiančių (alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų svaiginamųjų) medžiagų vartojimas trikdo žmogaus elgesį ir gali sukelti psichologinę bei fizinę priklausomybę, kurios gydymas yra sunkus ir ne visada efektyvus. Labai svarbu apsaugoti moksleivius nuo psichinę sveikatą veikiančių medžiagų vartojimo. Vienintelis efektyvus pirminės prevencijos būdas – suformuoti reikiamas nuostatas ir išugdyti sveiko gyvenimo įgūdžius, kurie padėtų paaugliui, jaunuoliui priimti teisingus sprendimus ir suvokti, kad tiek fizinė, tiek psichinė priklausomybės, kurias ypač sunku pagydyti, griaua žmonių gyvenimus.

Mokyklose vykdomos prevencijos programos gali suteikti vaikams žinių apie psichoaktyviųjų medžiagų poveikį ir vartojimo pasekmes, formuoti neigiamą požiūrį į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą, stiprinti pasitikėjimą savimi, padėti geriau save suprasti, sumažinti rizikos veiksniai, skatinti užsiimti kitomis veiklomis ir turiningai leisti laisvalaikį, ugdyti atsisakymo vartoti psichoaktyvias medžiagas įgūdžius ir socialinius gyvenimo įgūdžius.

- Pirminė prevencija – tai priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams - formuojama sveika gyvensena, ugdant atsparumą neigiamiems reiškiniais dar prieš susiduriant su jais. Tarptautinė patirtis rodo, kad narkotinių medžiagų vartojimo prevencija – tai ne tik žinių ir informacijos suteikimas. Tai daugiau nuostatų formavimas ir gyvenimo įgūdžių ugdymas. Prevencijos metodai privalo formuoti šiuos gyvenimo įgūdžius: savęs pažinimą, gebėjimą bendrauti, valdyti konfliktus ir stresus, gebėjimą racionaliai apsispręsti, spręsti problemas, reikalui esant pasakyti “ne”, suvokti atsakomybę už poelgius. Šiandien labai svarbu ugdyti socialinius įgūdžius: gebėjimą atsisipirti bendraamžių (socialiniam) spaudimui, tinkamai vertinti reklamą, kai kuriuos suaugusiųjų veiksmus. Pirminė prevencija remiasi formaliojo ir neformaliojo ugdymo derme, orientuojantis į šeimą, mokyklą, bendruomenę.
- Ankstyvoji intervencija (AI) - priemonės, kurios ugdo sąmoningą atsisakymą rūkyti, vartoti alkoholį, narkotikus, kai jie jau pabandė ar nereguliariai vartoja. Ankstyvoji intervencija skiriama

mokiniais, kuriems dar pakanka tėvų, mokytojų, socialinių darbuotojų ar psichologo paramos. Jiems vykdomos konkrečios prevencinės priemonės. Šalies mokyklos neturi patirties dirbti ankstyvosios intervencijos srityje. Būtina tobulinti specialistus, dirbančius narkotikų pirminės prevencijos ir ankstyvosios intervencijos srityje. Būtina kurti vartojančių moksleivių nustatymo (ankstyvosios diagnostikos) bei ankstyvosios intervencijos mokykloje sistemą.

Mokykloms tenka itin svarbus vaidmuo, nes jose dirbantys specialistai gali identifikuoti į probleminį vartojimą linkusius mokinius ankstyvoje stadijoje ir padėti švietimo, socialines ar sveikatos priežiūros paslaugas teikti tiems mokiniams, kurie turi problemų dėl psichoaktyviosios medžiagos piktnaudžiavimo.

Mokyklos direktorius, informuodamas tėvus / globėjus apie įtarimą, kad vaikas galimai vartoja psichoaktyvias medžiagas, turi suteikti informaciją apie įstaigas ar institucijas, teikiančias psichologinę, socialinę ar kitą reikalingą pagalbą.

Esant pagrįstiems įtarimams ar faktams, kad mokinys vartoja psichoaktyviosios medžiagas, tėvai turėtų būti informuojami apie galimybę dalyvauti AI¹ programoje, inicijuoti susitarimus su tėvais ir vaiku, kad jie kreiptųsi į programą organizuojančias ir vykdančias įstaigas savanoriškai. AI tikslas yra kuo anksčiau nustatyti eksperimentuojančius ar nereguliariai psichoaktyviosios medžiagas vartojančius jaunuolius ir suteikti paslaugas, skatinančias atsisakyti vartoti psichiką veikiančias medžiagas ir koreguojančias rizikingą elgesį. AI programos tikslinė grupė yra jauni asmenys nuo 14 metų, kurie dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pateko į mokyklos, policijos ar teismų akiratį. AI programa įgyvendinama ne mokykloje, o už mokyklos ribų esančiose institucijose – savivaldybės visuomenės sveikatos biure ir pedagoginėje psichologinėje tarnyboje. Šios abi institucijos derina tarpusavyje visus su programos vykdymu susijusius klausimus. Visuomenės sveikatos biuras ir pedagoginė psichologinė tarnyba švietimo įstaigų specialistams, kurie tiesiogiai dirba su nepilnamečiais asmenimis, privalo teikti informaciją apie AI programos vykdymą ir galimybę joje dalyvauti.

Metodinės rekomendacijos „ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ VAIDMUO VYKDANT PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO ANKSTYVAJĄ INTERVENCIJĄ“ pridedama atskiru dokumentu.

Narkotinių medžiagų vartojimo prevencija

švietimo ugdymo įstaigose

Atsakymas į žemiau esančius klausimus padės aiškiau suprasti, ar mokymo įstaigoje įdiegta prevencijos programa:

- *Ar yra įstaigoje pastovus administracijos darbuotojas, atsakingas už narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą?*
- *Ar turi ugdymo įstaiga rašytines vidaus tvarkos taisykles, liečiančias rūkymą, alkoholio ir kitų narkotinių medžiagų vartojimą?*
- *Ar įstaigoje nustatyta interesantų ir svečių lankymosi švietimo įstaigose registravimo tvarka, ribojamas pašalinių asmenų patekimas į mokyklą ir jos teritoriją?*
- *Ar įstaigoje griežtai sekamas moksleivių lankomumas, tobulinama lankomumo apskaitos sistema?*
- *Ar moksleiviai, jų tėvai ir pedagogai informuojami apie institucijas, teikiančias pagalbą pavartojus narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Skelbiami sveikatos priežiūros, teisėsaugos, psichologinių konsultacijų įstaigų adresai, telefonai, jų teikiamos paslaugos?*
- *Ar aktuali yra narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo problema įstaigoje?*

¹ Ankstyvoji intervencija

- Ar pakanka mokytojams informacijos apie psichoaktyviųjų medžiagų prevencinių priemonių veiksmus? Ar pakanka literatūros? Ar buvo vykdomi mokymai, kursai, paskaitos?
- Kiek tėvų įsitraukė į rūkymo, alkoholio ir kitų narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimo prevencijos veiklą? Ar yra tėvų paramos grupės ar tėvų tarybos?
- Ar vykdomi renginiai, skirti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo prevencijai?
- Ar įrengti ir nuolat atnaujinami informaciniai stendai narkotikų vartojimo prevencijos temomis, skelbiami pagalbos telefonai?
- Ar vyksta diskusijos “Ką žinai apie narkotines medžiagas”, “Kaip padėti draugu, patekusiam į savigriovos situaciją”, “Narkotikai – skrydis į bedugnę”, “Kodėl žmonės rūko?”, “Prie paskutinės ribos”, “Narkomanija: liga ar liguistas potraukis”, “Narkotikai – mitai ir tikrovė”, “Mano vertinimai”, “Kas lemia mano elgesį”?
- Kokiu būdu užtikrinamos moksleivių žinios apie pavojus rūkant, vartojant alkoholį ar kitus narkotikus, ugdomi tinkami įgūdžiai ir formuojamos nuostatos?
- Kaip į prevencijos veiklą įsijungė mokyklos, moksleivių tarybos, vietos bendruomenė?

Siūlomas veiklos planas

Ypatingai daug žinių, įgūdžių ir vertybių moksleiviai įgyja vykdant projektus, popamokiniuose renginiuose. Ugdymo įstaigos atžymi susitikimus su specialistais, profesionalais, įvairius bukletus moksleiviams, disputus, diskusijas, išvykas, ekskursijas, vakarones, paskaitas, filmų peržiūras, video medžiagos stebėjimą ir aptarimą, sukauptos literatūros skaitymą. Moksleiviams organizuojami informaciniai kampeliai, eksponuojamos įvairios vaizdinės - informacinės medžiagos, nauja literatūra. Stenduose, sieninėje spaudoje pastoviai teikiama naujausia informacija.

Paminėtini tokie papildomojo ugdymo, prevencijos renginiai popamokinėje veikloje:

- Įrengti ir nuolat atnaujinami informaciniai narkotikų vartojimo stendai;
- prevencijos temomis, skelbiami pagalbos telefonai;
- Specialūs mokyklos laikraščių numeriai, sienlaikraščiai
- Specialūs skyreliai ar kampeliai bibliotekose moksleiviams ir tėvams, parodėlės, renginiai bibliotekoje “Narkotikai, jų poveikis ir pavojai”. Tokie kampeliai kai kuriose mokyklose yra ir pedagogams mokytojų kambaryje.
- Diskusijos pvz.: “Ką žinai apie narkotines medžiagas”, “Kaip padėti draugui, patekusiam į savigriovos situaciją”, “Narkotikai – skrydis į bedugnę”, “Kodėl žmonės rūko?”, “Prie paskutinės ribos”, “Narkomanija: liga ar liguistas potraukis”, “Narkotikai – mitai ir tikrovė”, “Mano vertinimai”, “Kas lemia mano elgesį”.
- Diskusijos - pokalbiai pradinių klasių moksleiviams: “Ar galima pasitikėti nepažįstamais žmonėmis”, “Kokį poveikį sukelia alkoholiniai gėrimai”, “Narkotinės medžiagos. Pavojus sveikatai”.
- Sukurti diskusijų klubus (pavyzdžiai : “N-14”, “Laisvalaikio klubas”, “Ištiesk draugui ranką”, “Aš galiu”, “Sveika mokykla”, “Už ir prieš” ir kt).
- Konferencijos vyresnių klasių moksleiviams organizavimas : “Jaunimo problemos”, “Sveikatos versmės”, “Tikrovė neatleidžia”, “Narkomanija – kas tai?”, “Aš galiu pasakyti NE” ir kt.
- Sveikos gyvensenos būrelių veikla, sveikos gyvensenos kabinetas, sveikatingumo salė.
- Kino ir video filmų peržiūra: “Narkotikų kelias”, “Kokainas”, “Pražūtis karta”, “Apie priklausomybę sukeliančias medžiagas ir jų vartojimo prevenciją”, “Sidabrinė styga”, “Du bokalai Pilzeno alaus.”, “Kaltė”, “Niekur”, “Fronto linija”, “Traukinių žymėjimas”, “Memento”, “Narkomanai”, “Gražus aguonos žiedas”, “Kasadra”, “Alkoholio žala”, “Rūkymo žala” peržiūros ir aptarimai. Vyresnių klasių aštuonių filmų ciklas “Metadonas”, “Adatų keitėjai”,

- Lankymasis patanatominiame muziejuje, psichiatrinėje ligoninėje, toksikologijos skyriuje, įvairios ekskursijos į narkologijos, AIDS centrus, Jaunimo psichologinės paramos centrą, reabilitacijos centrus, informacinį autobusą, kinologų centrą, policijos patrulinės tarnybos žirgyną, griežtojo režimo pataisos darbų koloniją, į nepilnamečių koloniją.
- Klausimų dėžutės. Į klausimus vėliau moksleiviai gauna atsakymus.

Labai veiksminga, kai mokyklos bendrauja su savivaldybių policija. Jie rengia jaunuosius policijos rėmėjus, informuoja moksleivius apie elgesio normas ir taisykles, privalomas laikytis įvairių renginių metu, linksminimosi be tėvų laiką, atsakomybę už netinkamus nepilnamečių poelgius.

Taip pat siūloma, kad mokyklos bendradarbiautų su pedagoginėmis - psichologinėmis tarnybomis. Jos teikia reikiamą pagalbą ieškant moksleivių elgesio, nesėkmingo mokymosi priežasčių, aprūpina ar pataria naudotiną literatūrą, suteikia individualias konsultacijas.

Siūloma, kad Sveikatos priežiūros specialistai organizuotų pedagogų apmokymus, kaip suteikti pirmąją pagalbą moksleiviams, pavartojusiems narkotinių ar kitų psichotropinių medžiagų. Ugdymo įstaigos bendrauja taip pat ir su viešosiomis įstaigomis, kaip pvz., VĮ "Saugaus vaiko centras".

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas rekomenduoja:

- Įtraukti į bendrojo ugdymo mokyklų sudaromas dvišales Sutartis įsipareigojimus nevartoti ir/ar neplatinti psichoaktyviųjų medžiagų. Įspėjamaisiais ženklais informuoti mokyklos bendruomenę apie galiojančius draudimus mokyklos teritorijoje turėti ir/ar vartoti psichoaktyviasias medžiagas
- Bendrojo ugdymo mokyklose tolygiai skirti dėmesį tiek psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės, tiek psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių įgyvendinimui.
- Įgyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją bendrojo ugdymo mokyklose į prevencinę veiklą įtraukti ne tik moksleivius, bet ir jų tėvus.

MB EUROMEDIKA

Direktorė

Irina Zelenkevič

(parašas)